

Elizabeth Gilbert (n. 1969 în Waterbury, Connecticut; studii de științe politice la New York University) a devenit celebră odată cu apariția volumului autobiografic *Mănâncă, roagă-te, iubeste* (2006), megabestseller internațional (peste 10 milioane de exemplare publicate în lume, traduceri în 30 de limbi) apărut în românește la Humanitas în 2008 (90 000 de exemplare vândute până la începutul lui 2014), ecranizat în 2010, cu Julia Roberts și Javier Bardem în rolurile principale. Volumul de povestiri *Pelerinii* (1997; Premiul Pushcart și nominalizare pentru Pen/Hemingway Award în 1998), apărut și el în românește (Humanitas, 2010), reprezintă debutul ei literar. Au urmat romanul *Războiul homarilor* (2000; Humanitas, 2011), încununat în 2001 cu Kate Chopin Literary Award, volumul non-fiction *Ultimul bărbat american* (2002; Humanitas, 2009), finalist în competiția pentru două premii importante – National Book Award și National Book Critics Award –, volumul autobiografic deja menționat și continuarea lui, de asemenea bestseller mondial, *Și am spus da. O poveste de iubire* (2010; Humanitas, 2013, 33 000 de exemplare vândute până la începutul lui 2014). A reeditat și prezentat volumul din 1947 al străbunicii sale Margaret Yardley Potter, *Carte de bucate, ospitalitate și povești minunate* (2012; Humanitas, 2013). *Semnătura tuturor lucrurilor*, roman apărut în 2013, este cea mai nouă carte a sa. A fost colaboratoare la diverse publicații, printre care ediția americană a revistei *GQ*, articolele ei primind două nominalizări pentru National Magazine Award. Un articol din 1997, „The Muse of the Coyote Ugly Saloon“, bazat pe experiența autoarei ca angajată într-un bar newyorkez, a stat la baza filmului *Coyote Ugly*. În 2008 a fost inclusă de revista *Time* în topul celor mai influenți 100 de oameni din lume.

Elizabeth Gilbert locuiește împreună cu soțul ei, José Nunes, într-un orașel din New Jersey.

ELIZABETH GILBERT

LECTII
,
DE MAGIE

Cum să-ți cultivi creativitatea

Traducere din engleză de
CORNELIA DUMITRU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Comoara ascunsă

A fost odată ca niciodată un bărbat pe nume Jack Gilbert – cu care, din păcate, nu sunt rudă.

Jack Gilbert a fost un mare poet, dar dacă n-ați auzit niciodată de el nu vă faceți griji. Nu-i vina voastră. Niciodată nu l-a interesat prea tare să fie cunoscut. Eu însă am auzit de el și l-am iubit din tot sufletul de la o distanță respectuoasă, așa că îngăduiți-mi să vă spun câte ceva despre asta.

Jack Gilbert s-a născut la Pittsburgh în 1925 și a crescut în mijlocul fumului, zgomotului și uzinelor acestui oraș. În tinerețe a muncit prin fabrici și oțelării, însă de la o vârstă fragedă s-a simțit chemat să scrie poezie. A răspuns fără șovăire acestei chemări. A devenit poet așa cum alții se călugăresc: a făcut-o ca pe o faptă de evlavie, ca pe un act de iubire; și-a făgăduit să căute toată viața harul și transcendența. Și cred că e un mod foarte bun de a deveni poet. Sau de a deveni orice, absolut orice vorbește inimii tale sau te face să te simți viu.

Jack putea să ajungă celebru, dar nu asta l-a interesat. Avea talentul și carisma necesare, dar i-a lipsit apetitul. Prima lui antologie, publicată în 1962, a câștigat prestigiosul

premiu Yale Younger Poets și a fost nominalizată pentru Premiul Pulitzer. Mai mult, Jack a cucerit atât publicul, cât și criticii, ceea ce nu e deloc ușor pentru un poet modern. Avea ceva care-i atrăgea pe oameni și-i ținea subjugăți. Era chipeș, pasionat, sexy, scânteietor pe scenă. Era un magnet pentru femei și un idol pentru bărbați. A fost fotografiat pentru *Vogue* – arăta superb și romantic. Lumea era înnebunită după el. Ar fi putut fi și vedetă rock.

El însă a dispărut. Nu voia să se lase tulburat de prea multă agitație. Mai târziu a spus că-l plictisise celebritatea – nu fiindcă era imorală sau degradantă, ci pur și simplu fiindcă era exact la fel în fiecare zi. Căuta ceva mai bogat, mai complex, mai variat. Așa că s-a retras. S-a dus să trăiască în Europa și a stat acolo douăzeci de ani. A locuit o vreme în Italia, o vreme în Danemarca, dar în cea mai mare parte a timpului a locuit în coliba unui cioban, pe un vârf de munte, în Grecia. Acolo a contemplat tainele veșnice, a privit cum se schimbă lumina și și-a scris poeziile în intimitate. A avut poveștile de dragoste, obstacolele și izbânzile lui. Era fericit. S-a descurcat cumva, muncind ici și colo. N-avea nevoie de mult. Și-a lăsat numele să cadă în uitare.

După două decenii, Jack Gilbert a revenit și a publicat o altă antologie de poeme. Încă o dată, lumea literară s-a îndrăgostit de el. Încă o dată, ar fi putut ajunge celebru. Încă o dată a dispărut – de data aceasta pentru zece ani. Avea să urmeze mereu acest tipar: se izola, apoi publica ceva sublim, după care se izola din nou. Era ca o orhidee rară ce înflorește doar o dată la câțiva ani. Nici pomeneală să-și fi făcut vreodată publicitate. (În unul dintre puținele lui interviuri, Gilbert a fost întrebat cum credea că îi afectase cariera această

detașare de lumea editorială. A râs și a zis: „Presupun că mi-a fost fatală.“)

Nu aș fi auzit niciodată de Jack Gilbert dacă, destul de târziu în viață, nu s-ar fi întors în America și – din motive pe care nu le voi cunoaște niciodată – n-ar fi acceptat un post temporar de profesor de scriere creativă la Universitatea din Tennessee, Knoxville. S-a întâmplat ca în anul următor, 2005, să preia aceași funcție. (Prin campus circula o glumă despre „catedra Gilbert“). Am găsit cărțile lui Jack Gilbert în biroul meu – care mai înainte îi aparținuse. Era ca și cum încăperea mai păstra căldura prezenței lui. I-am citit poemele și am fost copleșită de măreția lor și de faptul că stilul său îmi amintea de Whitman. („Trebuie să riscăm desfătarea“, a scris. „Trebuie să avem încăpățânarea de-a simți bucuria în furnalul neîndurător al acestei lumi.“)

Aveam același nume de familie, avusesem aceeași funcție, lucrasem în același birou, cu aproape aceiași studenți, și acum eram îndrăgostită de cuvintele lui; firește că am devenit foarte curioasă în privința sa. Am întrebat în stânga și-n dreapta: cine este Jack Gilbert?

Studenții mi-au spus că este cel mai extraordinar om pe care l-au întâlnit vreodată. Părea un pic din altă lume, spuneau ei. Ai fi zis că trăia într-o continuă mirare, și-i încurajase și pe ei să facă la fel. Nu-i învățase *cum* să scrie poezie, mi-au spus, ci, mai degrabă, *de ce*: pentru a se desfăta. Pentru a trăi cu încăpățânare bucuria. Le spusese să trăiască o viață cât mai creativă cu putință, pentru a ține piept furnalului neîndurător al acestei lumi.

Întâi și-ntâi, le-a cerut studenților să fie curajoși. Fără curaj, îi învăța, nu-și vor putea atinge niciodată potențialul

maxim. Fără curaj nu aveau să cunoască niciodată lumea în toată bogăția sa, așa cum se vrea ea cunoscută. Fără curaj viețile lor aveau să rămână neînsemnate – mult mai neînsemnate decât și-ar fi dorit.

Nu l-am cunoscut niciodată pe Jack Gilbert, iar acum nu mai trăiește – a murit în 2012. Mi-aș fi putut face o misiune din a-l căuta și a-l întâlni pe când era în viață, dar n-am simțit niciodată nevoia. (Experiența m-a învățat să fiu cu băgare de seamă când îmi întâlnesc eroii; poate fi extrem de dezamăgitor.) Oricum, îmi plăcea cum trăia în imaginația mea, ca o prezență însemnată și puternică, clădită din poemele sale și din poveștile pe care le auzisem despre el. Așa că am hotărât să-l cunosc doar așa – prin intermediul imaginației mele. Și așa rămâne pentru mine până în ziua de astăzi: încă viu înăuntrul meu, complet internalizat, aproape ca și când l-aș fi plăsmuit eu însămi.

Nu voi uita niciodată însă ce a spus Jack Gilbert altcuiva – unei persoane în carne și oase, o studentă timidă de la Universitatea din Tennessee. Tânăra cu pricina mi-a povestit că într-o după-amiază, după cursul de poezie, Jack a luat-o deoparte. A felicitat-o pentru munca ei, după care a întrebat-o ce voia să facă în viață. Șovăind, ea a recunoscut că i-ar plăcea să fie scriitoare.

El i-a zâmbit fetei cu o compasiune nemărginită și a întrebat-o: „Ai curajul? Ai curajul să duci la îndeplinire această lucrare? Comorile ascunse în tine speră că vei spune *da*.”

Viața creativă, definiție

Aceasta e, cred eu, principala întrebare de care depinde orice viață creativă: *Ai curajul să dai la iveală comorile ascunse în tine?*

Eu nu știu ce se ascunde în voi. Nu am cum să știu. Poate că nici voi nu știți prea bine, deși bănuiesc că ați întrezărit câte ceva. Nu vă cunosc aptitudinile, aspirațiile, năzuințele, talentele secrete. Dar cu siguranță există înăuntrul vostru ceva minunat. Spun asta cu toată convingerea, fiindcă se întâmplă să cred că suntem cu toții purtătorii unor comori ascunse. Cred că asta e una din cele mai vechi și mai generoase feste pe care ni le joacă universul nouă, oamenilor, atât pentru amuzamentul său, cât și pentru al nostru. Universul ascunde comori stranii în adâncul fiecăruia dintre noi, și apoi se retrage ca să vadă dacă le putem găsi.

Căutarea și descoperirea acestor nestemate – iată ce înseamnă să duci o viață creativă.

Curajul de a porni în această căutare, mai întâi de toate – iată ce deosebește o viață banală de una plină de magie.

Rezultatele adesea surprinzătoare ale acestei căutări – iată ce numesc eu Marea Magie.

O viață mai amplă

Să nu credeți că atunci când vorbesc despre „a fi creativ“ mă refer neapărat la a-ți dedica viața profesională, sau viața ca atare, exclusiv artei. Nu spun că trebuie să devii poet și să trăiești pe un vârf de munte în Grecia, că trebuie să dai

spectacole la Carnegie Hall ori să câștigi un Palme d'Or la Festivalul de Film de la Cannes. (Deși, dacă vrei să-ți încerci puterile cu oricare dintre aceste isprăvi, nu ezita! Îmi place să văd oameni care pun totul la bătaie.) Nu! Când spun „viață creativă“ vorbesc de ceva mai general. Mă refer la o viață călăuzită mai degrabă de curiozitate decât de teamă.

Unul din cele mai frumoase exemple de creativitate pe care le-am văzut în ultimii ani este cel al prietenei mele Susan, care s-a apucat de patinaj artistic la patruzeci de ani. De fapt, ea știa deja să patineze. În copilărie participase la diverse competiții și i-a plăcut întotdeauna patinajul, dar a renunțat în adolescență, când a devenit clar că nu avea destul talent ca să ajungă campioană. (Ah, minunata adolescență – când „cei talentați“ sunt luați din turmă, ceea ce lasă întreaga povară a viselor creatoare ale societății pe umerii fragili ai unor fături alese, condamându-i totodată pe ceilalți la o viață banală, lipsită de inspirație! Halal sistem...)

În următorii douăzeci și cinci de ani, prietena mea Susan nu a patinat deloc. De ce să-ți mai dai osteneala dacă tot nu poți să fii cel mai bun? Apoi a împlinit patruzeci de ani. Era apatică. Era neliniștită. Se simțea plictisită și greoaie. Și-a cercetat un pic sufletul, cum face omul la aniversările majore. S-a întrebat când se simțise ultima oară cu adevărat ușoară, veselă și – da – *creativă*. Spre mirarea ei, și-a dat seama că trecuseră decenii de atunci. De fapt, nu se mai simțise așa din adolescență, când făcea încă patinaj artistic. A descoperit cu groază că își refuzase atâta amar de vreme un lucru care o făcea să se simtă vie și era curioasă să vadă dacă-i mai plăcea.

Și-a urmat deci curiozitatea. A cumpărat o pereche de patine, a găsit un patinoar, a angajat un antrenor. A ignorat glasul lăuntric care-i spunea că e doar un capriciu și că arată ridicol făcând așa ceva. Nu s-a lăsat copleșită de faptul că era singura femeie de vârstă mijlocie de pe gheață, printre fete de nouă ani, mititele și ușoare ca fulgul.

Pur și simplu a făcut-o.

Trei dimineți pe săptămână, Susan se trezea înainte de revărsatul zorilor și, în ora buimacă de dinaintea zilei ei grele de muncă, patina. Și a patinat, a patinat, a tot patinat. Și, da, îi plăcea la fel de mult ca totdeauna. Ba chiar mai mult ca oricând, poate fiindcă acum, ca adult, știa cât de prețioasă e bucuria. Patinajul o făcea să se simtă vie și fără vârstă. Nu se mai simțea doar o consumatoare, nimic mai mult decât suma îndatoririlor ei zilnice. Făcea ceva din ea, făcea ceva *cu ea*.

Avea loc o revoluție. O revoluție la propriu, căci pe gheață s-a răsucit din nou spre viață – revoluție după revoluție după revoluție...

Vă rog să remarcați că prietena mea nu a renunțat la serviciu, nu și-a vândut casa, nu a rupt relațiile cu cei din jur și nu s-a mutat la Toronto ca să exerseze șaptezeci de ore pe săptămână cu un antrenor de nivel olimpic. Și nu, povestea nu se termină cu ea câștigând vreo medalie de campioană. Nici nu trebuie. De fapt, povestea nici nu se termină, pentru că Susan patinează *în continuare* câteva dimineți pe săptămână – pur și simplu fiindcă pentru ea patinajul artistic e cel mai bun mod de a trăi o anumită frumusețe și de a atinge o stare transcendentă la care nu pare să aibă acces altfel. Și

i-ar plăcea să petreacă cât mai mult timp cu puțință într-o astfel de stare cât e încă aici, pe pământ.

Asta-i tot.

Asta e ceea ce numesc eu viață creativă.

Și chiar dacă creativitatea diferă de la persoană la persoană, un lucru rămâne sigur: o viață creativă e o viață mai amplă, cu un orizont mai larg, o viață mai fericită și de o mie de ori mai interesantă. Să trăiești în felul acesta – dând la iveală neconținut și cu încăpățănare nestematele ascunse în tine – *este o artă în sine.*

Într-o astfel de viață își va găsi întotdeauna locul Marea Magie.

Înspăimântător!

Să vorbim acum despre curaj.

Dacă ai deja curajul să dai la iveală nestematele ascunse în tine, e nemaipomenit. Probabil că faci deja lucruri foarte interesante cu viața ta și n-ai nevoie de cartea asta. Ține-o tot așa!

Dacă nu, atunci să încercăm să-ți facem rost de puțin curaj. Căci creativitatea este calea celor îndrăzneți. Cu toții știm asta. Și cu toții știm că, dacă moare curajul, creativitatea moare odată cu el. Cu toții știm că frica e un cimitir unde visele noastre se duc și pier în căldura dogoritoare a soarelui. Cu toții știm asta; uneori însă nu știm cum să reacționăm.

Cuprins

Curajul

Comoara ascunsă“	7
Viața creativă, definită	11
O viață trăită din plin	11
Înspăimântător, înspăimântător, înspăimântător	14
În apărarea slăbiciunii	17
Frica e plictisitoare	19
Frica de care ai nevoie și frica de care nu ai nevoie	21
Excursie cu mașina	23
De ce merită	24

Încântare

Când îți vine o idee	29
Cum funcționează ideile	31
Ce se întâmplă când spui nu	33
Ce se întâmplă când spui da	34
O altă cale	36
O idee se dezvoltă	37
O idee trece pe plan secund	39
O idee pleacă	41
Vrăjitorie	43

Ce mama naibii?	47
Un pic de perspectivă	48
Dreptul la proprietate	49
Descoperirea simultană independentă	52
Coadă tigrului	54
Muncă grea versus inspirație pură	55
Strivit de propriul succes	57
Las' să vină și să plece	60
O inimă uimită	63

Îngăduința

Eliminați cutia cu sugestii	69
Biletul tău de voie	73
Împodobește-te	76
Dreptul cuvenit	78
Originalitate versus autenticitate	81
Motive	82
Școlarizarea	85
Ca alternativă, încearcă asta	90
Dascălii tăi	91
Grăsanii	92
Intră-n vorbă Werner Herzog	96
Un truc	97
Etichetări	100
Labirintul oglinzilor	102
Eram o trupă oarecare	105
Canari iradiați	106
Mize mari versus mize mici	107
Intră-n vorbă și Tom Waits	109
Paradoxul principal	112

Perseverența

Depunerea jurământului	117
Învățătura	118
Un avertisment	120
Găleata goală	123
Sandviciul cu rahat	125
Serviciul de bază	128
Vopsește-ți boul	132
Începe o aventură amoroasă	134
Intră-n vorbă și Tristram Shandy	136
Teamă pe tocuri înalte	138
Intră-n vorbă și Marcus Aurelius	142
Nimeni nu se gândește la tine	146
Ceva terminat e mai bun decât ceva bun	147
Spre lauda caselor strâmbe	149
Succesul	152
Carieră versus vocație	154
De vorbă cu elanii	156
Bestia cea frumoasă	161
La sfârșit, încă ceva	164

Încrederea

Te iubește?	169
Cea mai rea iubită din lume	171
Dependenți de suferință	172
O poveste cu tâlc	174
Durerea se învață	175
Îngerii noștri mai buni	178
Alege în ce să ai încredere	181
Încăpățânarea de a te bucura	182
Alegeți iluzia	185

Martir versus farsor	185
Încredere de farsor	187
O mișcare strălucită de farsor	188
Destinde-te	191
Nu-i copilul tău	194
Pasiune versus curiozitate	197
Curiozitatea de zi cu zi	198
Căutarea comorii	200
Ce interesant!	205
Stafii flămânde	207
Ocupă-te de altceva	209
Vopsește-ți bicicleta	212
Încredere neclintită	214
Pășește cu mândrie	216

Divinitatea

Har accidental	223
În concluzie	227
Mulțumiri	229